gemeente
Loon
op Zand

1e bestuursrapportage 2023

Inhoudsopgave

Inleiding 3
Beleidsinhoudelijke voortgang 4
Venster 1. Bestuur en dienstverlening 5
Venster 2. Gemeenschappen 8
Venster 3: Omgeving en economische ontwikkeling 15
Venster 0: Overhead en algemene dekkingsmiddelen 22
Financieel beeld 24
Investeringskredieten 25
Overzicht reserves 28

Inleiding

Voor u ligt de eerste bestuursrapportage van 2023 (berap 2023-1). We rapporteren in deze berap uitgebreider over de voortgang van de speerpunten uit de begroting. Op deze manier krijgt u een beter inzicht in de status van dit moment. Een deel van de speerpunten staat op oranje of rood. Dit betekent dat het speerpunt niet volgens planning verloopt of dat de ontwikkeling in gevaar komt. De voornaamste redenen zijn de werkdruk in de organisatie en de beperkte capaciteit. Bij het maken van keuzes moeten we dit nog nadrukkelijker in ogenschouw nemen.

Deze berap laat een negatieve bijstelling zien van de begroting. Dit wordt verklaard door enkele grote wijzigingen, zoals:
- De verwerking van de CAO zoals deze dit voorjaar is overeengekomen
- De wijziging van de bijdrage aan Baanbrekers waar u eerder al over bent geïnformeerd
- De aanpassing van onderhoudsbudgetten in de openbare ruimte als gevolg van indexering
- De storting in de voorziening groot onderhoud als uitvoering van het raadsbesluit van 15 december 2022 over de DMJOP's. Hier staat een onttrekking uit de reserve groot onderhoud gebouwen tegenover
- Extra capaciteit voor procedures en vergunningverlening vanwege de toename aan aanvragen omgevingsvergunning. Hier staat een toename van de opbrengst aan bouwleges tegenover.

Het saldo van de begroting wordt op dit moment daarmee negatief. We zijn in afwachting van de meicirculaire om deze resultaten beter te kunnen beoordelen.

We blijven kritisch op de inrichting van onze budgetten. Waar we ruimte zien, laten we die niet onopgemerkt. Ook in deze berap verwerken we een aantal mutaties omdat uit trendanalyse blijkt dat er sprake is van onderuitputting over overschrijding. Deze blijken onder andere uit de analyses van de jaarrekening. We staan als gemeente voor vraagstukken en ontwikkelingen waar we keuzes kunnen en moeten maken. In de kadernota maken we inzichtelijk op welke terreinen er keuzes gemaakt kunnen worden voor 2024. Het landelijk beeld van de ontwikkelingen in de gemeentefinanciën blijft dynamisch. Net als alle andere gemeenten, hebben wij zorgen over de ontwikkeling van de algemene uitkering vanaf 2026. Mogelijk geeft de meicirculaire hierover een eerste inzicht.

Als gemeente blijven we een stabiele financiële koers varen.

Leeswijzer
In deze inleiding geven we een totaalbeeld, zowel beleidsmatig als financieel.

Vervolgens gaan we per thema in op de specifieke afwijkingen. Als er geen afwijkingen te melden zijn in een venster, geven we dit aan. In de tabellen worden de bedragen x € 1.000,- weergegeven.

We starten met de beleidsinhoudelijke toelichting. Hier zijn de speerpunten voor 2023 genomen. De passages over doel, inhoud, financiën, planning en risico's zijn de teksten uit de begroting. Vervolgens is de voortgang toegelicht. Bij de financiële afwijkingen brengen we zowel de afwijkingen in de baten als in de lasten in beeld. Afwijkingen kleiner dan € 25.000 op de baten, dan wel de lasten, binnen een venster lichten we niet afzonderlijk toe maar bundelen we onder de noemer "overige afwijkingen". Het is mogelijk dat de som van "overige afwijkingen" groter is dan € 25.000. Dit wordt verklaard doordat er sprake is van een optelling van diverse kleinere posten.

Tot slot treft u het geactualiseerde overzicht met investeringskredieten aan en een inzicht in het verloop van de reserves.

Beleidsinhoudelijke voortgang

Bij de programmabegroting zijn dertig speerpunten geselecteerd waar in 2023 de aandacht naar uit gaat. Hieronder treft u een totaaloverzicht aan van de onderwerpen met daarbij de actuele status, aangegeven met een kleur. In de vensters is de voortgang op alle speerpunten nader toegelicht.

De beoogde ontwikkeling loopt op schema.
Een aantal voorgenomen activiteiten en/of voortgang zijn vertraagd, maar de beoogde ontwikkeling loopt nog wel op schema.
De beoogde ontwikkeling komt in gevaar.

Venster 1. Bestuur en dienstverlening	Status
Bestuurlijke toekomst	
Organisatieontwikkeling	
Dienstverlening, Communicatie en Participatie	
Nieuw veiligheidsbeleid	

Venster 2. Gemeenschappen	Status
Integraal huisvestingsplan Onderwijs/ Huisvesting De Vaert en Van Haestrechtcollege	
Sportaccommodaties , MJOP's	
Accommodatiebeleid	
De Wetering	
Opstellen van startnotitie erfgoed, monumenten, kunst en cultuur	
Weerbare, zelfstandige jongeren op gezond gewicht (JOGG)	
Voorliggende voorzieningen, Huis van de wijk-functie	
GGD dichtbij	
Doorontwikkeling raadsmonitor sociaal domein	
Grip op het sociaal domein	
Ontwikkelgerichte arbeidsmatige dagbesteding (OAD) Beschermd Wonen	
Bekendheid rondom regelingen geldzaken	
Statushouders	

Venster 3. Omgeving en economische ontwikkeling	Status
Bomenonderhoud	
Voorkomen van restafval	
Opstellen duurzaamheidsprogramma en actieplan voor Loon op Zand	
Openen Energiepunt Loon op Zand	
Ondersteuning ECLoZ|om	
Budget duurzaamheidsprojecten	
Uitvoering Transitievisie Warmte en Buurtuitvoeringsplannen (BUP)	
Energiearmoede tegengaan	
Versnellingsagenda wonen opstellen	
Project Flexwonen	
Lokale Woonzorgvisie opstellen	
Omgevingswet	
Uitvoering van het in 2022 opgestelde actieprogramma	

Venster 1. Bestuur en dienstverlening

Voortgang speerpunten

Bestuurlijke toekomst	
Doel:	Monitoring en evaluatie van het raadsbesluit over de bestuurlijke toekomst van onze gemeente.
Inhoud:	In 2021 besloot de raad om zelfstandig te blijven en dit besluit tussentijds en na 2,5 jaar te evalueren. Voor de tussentijdse evaluatie stelde de raad op 17 februari 2022 indicatoren vast. De aanpak hiervoor wordt op dit moment uitgewerkt. Eind 2023 zal de raad een nieuwe evaluatie uitvoeren aan de hand van een nog door de raad vast te stellen plan van aanpak.
Financiën:	Voor de evaluatie houden we in de begroting rekening met € 80.000. Dit bedrag is gelijk aan de kosten voor het initiële onderzoek.
Planning:	In 2022 werkt een raadswerkgroep samen met college en organisatie de indicatoren verder uit. In 2023 wordt de kwalitatieve evaluatie voorbereid en in gang gezet.
Risico's:	Een periode van 2,5 jaar is relatief kort om kwalitatieve en kwantitatieve verbeteringen in het presteren van de gemeente zichtbaar te maken. Het is daarom onzeker of er een verband gelegd kan worden tussen de metingen en evaluatie en de ingezette acties.
Status berap 1:	In de raadswerkgroep bestuurlijke toekomst vindt een uitwerking van de gewenste indicatoren plaats. Deze uitwerking wordt naar verwachting juni 2024 afgerond.

Organisatieontwikkeling	
Doel:	In 2023 gaan we krachtig door met de in gang gezette ontwikkelingen om de belofte van een robuuste en vitale organisatie waar te maken. Een organisatie die door middel van een optimale in- en externe samenwerking de afgesproken resultaten behaalt. Een organisatie die weet waar ze voor staat en dat realiseert met betrokkenheid en tot tevredenheid van onze inwoners en ondernemers. Een organisatie met goed werkgeverschap en een goede sfeer, waarin medewerkers zich kunnen ontwikkelen, eigenaarschap tonen en vitaal blijven. Waar met efficiënte processen goed kan worden samengewerkt tussen medewerkers onderling en met de samenleving, de politiek en het bestuur.
Inhoud:	Begin 2023 wordt de hoofdstructuur (sturing en gelaagdheid) van de ambtelijke organisatie aangepast en worden de vacatures van de leidinggevenden in- en/of extern opengesteld en vervuld. Externe leidinggevenden worden met ingang van 2023 vervangen door vaste. Om in te spelen op de veranderde arbeidsmarkt en de wens om ruimte te geven aan (jong) talent zetten we gerichter in op het aanstellen van trainees, stagiaires en zij-instromers en op de ontwikkeling van onze mensen. In het najaar van 2022 wordt er een organisatiebreed opleidingsplan opgesteld dat gericht is op bovenstaande doelstelling. Het opleidingsplan wordt in 2023 en verder uitgevoerd. We bouwen voort aan de stabiele bedrijfsvoering en sturen op het voorkomen en verminderen van ziekteverzuim.
Financiën:	We herschikken bestaande (ruimte in) budgetten om de sturing en beheersbaarheid te vergroten. Om invulling te geven aan de benodigde structuur wijziging, het begeleiden van jong talent en een stevigere basis voor informatiebeheer te creëren is er aanvullend budget opgenomen in deze begroting (zie paragraaf bedrijfsvoering).
Planning:	Uitrollen van de hoofdstructuur in najaar 2022 en implementeren in 2023; de implementatie zal doorlopen in 2024.
Risico's:	Vertragingen zijn mogelijk in het proces van afstemming met medewerkers, Ondernemingsraad en Lokaal Overleg. De werving en selectie van leidinggevenden kan enige tijd vergen en een eventuele lockdown werkt vertragend op de organisatieontwikkeling.
Status berap 1:	- In de eerste helft van 2023 is geïnvesteerd in het invullen van het nieuwe functiewaarderingsmodel. Dit biedt de basis voor de verdere inrichting van de organisatie en de strategische personeelsplanning. - Door het funtiewaarderingsmodel als basis te gebruiken voor de verdere organisatieontwikkeling is de voorgenomen structuurwijziging vertraagd. De werving van nieuwe managementteamleden (domeinmanagers) start in mei 2023. De gelaagdheid binnen de toekomstige domeinen wordt over de zomer 2023 uitgewerkt, waarna werving volgt. - Ter begeleiding van de organisatieontwikkeling is vanaf april 2023 een organisatieadviseur aangesteld en is de HR capaciteit tijdelijk versterkt.

	- Er wordt verdere uitwerking gegeven aan de ontwikkelopdrachten op het gebied van bedrijfsvoering (procesoptimalisatie en informatiebeheer), P&C cyclus en het drieluik dienstverlening, communicatie en participatie. - Het opleidingsplan 2022 is op een nieuwe manier ingevuld. De investering richt zich het verder op orde brengen van de basiskennis en vakkennis. Vitaliteit is als integraal onderdeel van het opleidingsplan opgenomen en er is een verkennend gesprek gevoerd over hoe ook de organisatiewaarden en leiderderschapskwaliteiten verder versterkt kunnen worden via het opleidingsplan. Dit zal verder vorm krijgen in de komende jaren. Tot slot vraagt de nieuwe manier van waarderen ook om gerichtere inzet op persoonlijke ontwikkeling. We verkennen dit jaar wat dit betekent voor het opleidingsplan vanaf 2024.

Dienstverlening, Communicatie en Participatie	
Doel:	We luisteren naar wat er leeft in de samenleving. We kijken naar buiten en maken verbinding. 'LOL' is leidend in onze dienstverlening en communicatie. We verlenen onze diensten vanuit de behoefte van onze inwoners. De tevredenheid van onze inwoners is onze belangrijkste graadmeter. Dienstverlening binnen de overheid betekent dat we wel de balans moeten zien te houden tussen individuele dienstverlening en het collectieve belang.
Inhoud:	Onze visies op communicatie en dienstverlening ontwikkelden we parallel en gezamenlijk. Zo kwamen we tot gezamenlijke uitgangspunten over contact, relatie en interactie tussen inwoners en gemeente. Wij zijn ervan overtuigd dat we met participatie meer verbinding en betrokkenheid kunnen realiseren. In wijken en dorpen en met de gemeente. Inwoners hebben steeds meer (behoefte aan) invloed op hun directe leefomgeving. Die ruimte willen we bieden en we moedigen dit ook aan. De huidige wetgeving stimuleert dit ook. 'Van buiten naar binnen werken' stelt onze dienstverlening voor de volgende opgaven: - Serviceformules: 5 verschillende formules waarmee wij onze dienstverlening vormgeven, zodat inwoners meer eenduidigheid ervaren in onze dienstverlening. - Frontoffice-concept: Inrichtingsprincipes voor de organisatie van dienstverlening, zodat inwoners ons als één organisatie ervaren. - LOL: de manier waarop wij onze inwoners benaderen. Luisteren, Open en Leren, zodat inwoners zich begrepen voelen in hun (achterliggende) behoeften.
Financiën:	De benodigde middelen zijn verwerkt in de begroting 2023. Om de visie van multichannel- en online dienstverlening te kunnen waarmaken is een ICT-oplossing nodig die het zaakgericht werken faciliteert. Hierdoor kunnen we vanuit de Frontoffice-concept inwoners steeds informeren over de stand van zaken van hun (aan-)vraag. Het fundament dat daar in 2023 eerst voor moet worden gelegd is het op orde brengen van het informatiebeheer. Dit loopt mee in de organisatieontwikkeling. Tot slot versterken we het cluster communicatie.
Planning:	Afgelopen jaren investeerden we in het op orde brengen van de basis: KCC (Klant-Contact-Centrum), functioneel beheer, telefonische bereikbaarheid, inwonerpanel, kinderraad en een adequate website. Met een organisatie brede 0-meting stelden we vast waar onze gemeente nu staat. Daarbij kiezen we voor een ambitieuze en tegelijkertijd realistische koers voor onze Loonse Dienstverlening in 2025: multichannel, online en persoonlijk waar het wenselijk is. Om dit te bereiken versterken we in 2023 onze bereikbare adequate dienstverlening. Dit doen we onder andere door versterking van de afdeling burgerzaken, het op orde brengen van de website om te voldoen aan de wettelijke vereisten (WOO en WMEBV), en borgen we onze telefonische bereikbaarheid tijdens piekbelasting. In 2025 is onze dienstverlening multichannel en online. In 2023 stippelen we het pad richting 2025 verder uit: - Een vastgestelde model verordening participatie; - Een uitgewerkte serviceformule participatie; - Een uitgewerkte kanalenstrategie; - Een uitgewerkte visie zaakgericht werken. Dit alles leidt dan tot een programmaplan communicatie, dienstverlening en participatie als input voor begroting '24.
Risico's:	Het verder uitwerken van het pad richting 2025 is belegd bij het onlineteam, waarin vanuit de disciplines communicatie, ICT en dienstverlening wordt samengewerkt. De adviseur dienstverlening is een moeilijk vervulbare functie gebleken, en de capaciteit bij communicatie en aandacht voor informatiebeheer beperkt. Het invullen van deze randvoorwaarden zorgt dat de volgende groeifase kan worden ingezet.
Status berap 1:	De implementatie van de Wep was al in volle gang. De voorbereidingen om te komen tot de verdere implementatie van WOO en WMEBV zijn ook opgestart. Dit loopt op schema. De eerste ervaringen met de WOO leren ons wel dat het arbeidsintensieve processen zijn.

	Dit voorjaar zijn de vacatures bij Communicatie weer gevuld. Werving van een adviseur dienstverlening dient nog te worden gestart en loopt mee in de organisatieontwikkeling. Vooralsnog is gewerkt met inhuur, om de belangrijkste opgaven door te laten lopen in het onlineteam: de Kanalenstrategie. Deze strategie geeft richting voor doorontwikkeling van onze voorkeurskanalen website, telefonie en de balies voor burgerzaken, omgeving en zorg. Voor Ondernemers wordt gedacht aan een online platform. Dit ligt op schema.

Nieuw veiligheidsbeleid	
Doel:	Vaststellen en uitvoeren nieuw veiligheidsbeleid.
Inhoud:	Mede op basis van de input van de raad en in samenwerking met de andere gemeenten in onze regio werken we een veiligheidsbeleid voor de komende vier jaar uit.
Financiën:	Doel is het nieuwe veiligheidsbeleid uit te voeren binnen de bestaande financiële kaders.
Planning:	Na vaststelling van het beleid stellen we jaarlijks een focusblad op waarin de prioriteiten voor dat jaar gesteld worden.
Risico's:	Afhankelijk van de prioriteiten van het beleid en de wijze waarop deze samen met gemeenten in ons district worden opgepakt, kan het zijn dat voor de uitvoering in de komende jaren extra middelen nodig zijn.
Status berap 1:	In december 2022 is het nieuwe veiligheidsbeleid 2023-2026 vastgesteld. De doelstellingen en activiteiten voor 2023 zijn vastgelegd in het focusblad. De uitvoering daarvan verloopt voorspoedig en blijft binnen de financiële kaders. Bijzonderheden uit het focusblad die reeds zijn gerealiseerd zijn de uitrol van Team Complex, evenals de uitrol van het zeven stappenmodel jeugd. We hebben de eerste zichtbaarheid-in-de-wijk actie georganiseerd in samenwerking met politie en woningcorporatie Casade waarbij aandacht is geschonken aan wat er speelt in de wijken en de meldingsbereidheid van onze inwoners. Daarnaast zijn we druk in gesprek met het sociaal domein om de mogelijkheden van team veiligheid toe te voegen aan de (integrale) gereedschapskist om de samenwerking te verstevigen. De presentatie ondermijning en dilemmatraining voor de raad is geweest, die van het college staat gepland. Ook is er een definitief akkoord in het district Hart van Brabant voor het Bestuurlijk Interventie Team.

Financiële afwijkingen

Th.	Omschrijving	V/N	2023	2024	2025	2026
1.1	Bestuur en organisatie	N	-14	-3	-3	-3
1.2	Dienstverlening	V	30	12	12	12
1.3	Openbare orde en veiligheid	N	-55	-49	-74	-81
	Totaal lasten	N	-39	-40	-65	-72
1.2	Dienstverlening	N	-23			
	Totaal baten	N	-23			
	Saldo venster 1	N	-62	-40	-65	-72

Toelichting op de financiële afwijkingen

Lasten

Omschrijving		Bedrag	
Thema 1.1 Bestuur en organisatie			
S	**Overige afwijkingen**	**N**	**-14**
Thema 1.2 Dienstverlening			
I	**Overige afwijkingen**	**V**	**30**
Thema 1.3 Openbare orde en veiligheid			
S	**Veiligheidsregio Midden en West Brabant** Op basis van de eerste bestuursrapportage van de Veiligheidsregio is de deelnemersbijdrage gewijzigd.	**N**	**-55**

Baten

Omschrijving		Bedrag	
Thema 1.2 Dienstverlening			
I	**Overige afwijkingen**	**N**	**-23**

Venster 2. Gemeenschappen

Voortgang speerpunten

Integraal huisvestingsplan Onderwijs/ Huisvesting De Vaert en Van Haestrechtcollege	
Doel:	Voldoende, kwalitatief goede en goed gespreide onderwijshuisvesting.
Inhoud:	De verantwoordelijkheid voor onderwijshuisvesting is een gedeelde verantwoordelijkheid van gemeente en schoolbesturen. In een Integraal Huisvestingsplan (IHP) willen we de gezamenlijke verantwoordelijkheid structureel inkaderen. Omdat basisschool De Vaert ook met verbouwing/renovatie niet aan de gestelde norm van Frisse Scholen kan voldoen, is in 2022 de verkenning gestart naar nieuwbouw. Voor het Van Haestrechtcollege, dat niet meer voldoet aan de eisen van deze tijd, is de verkenning naar grootschalige renovatie of nieuwbouw gestart.
Financiën	Worden meegenomen in de haalbaarheidsonderzoeken van 2023. Investeringen zijn nu nog niet voorzien in de begroting. In de meerjarenbegroting vanaf 2024 zal hiervoor ruimte opgenomen moeten worden. We verwerken dit in de kadernota 2024.
Planning:	De resultaten van beide haalbaarheidsonderzoeken zullen eind 2022/ begin 2023 aan college en raad worden voorgelegd.
Risico's:	Worden meegenomen in haalbaarheidsonderzoeken.
Status berap 1:	De haalbaarheidsonderzoeken voor het Van Haestrechtcollege en De Vaert zijn nog niet helemaal afgerond. Gaandeweg het onderzoek voor De Vaert ontstond het idee om na te gaan of combinatie met een kinderdagverblijf een realistische en haalbare optie is. Dit heeft tot gevolg dat bovengenoemde planning met een half jaar vertraagd wordt. Het opstellen van het IHP 2024-2040 is een proces dat start in juni 2023 en voltooid zal worden eind 2024. In kadernota en begroting 2024 wordt dit verder verwerkt.

Sportaccommodaties , MJOP's	
Doel:	De 4 jarige actualisatie van de MJOP's faciliteert eenduidig de buitensport accommodaties bij het onderhoud van hun terreinen.
Inhoud:	Vanaf 2023 ontvangen 9 i.p.v. 6 buitensportaccommodaties een exploitatievergoeding en jaarlijkse schouw.
Financiën:	De exploitatievergoedingen aan de buitensportverenigingen worden aangepast op basis van geactualiseerde MJOP's. Met drie extra buitensportverenigingen voor exploitatievergoeding en jaarlijkse schouw, ligt het in de verwachting dat de totale kosten gaan stijgen.
Planning:	In 2022/ 2023 worden de MJOP's geactualiseerd voor negen buitensportverenigingen. De exploitatievergoedingen worden per 2024 aangepast. In 2026 vindt de volgende vierjarige actualisatie plaats.
Risico's:	De hoogte van de exploitatievergoedingen in 2024 is nog niet vastgesteld.
Status berap 1:	De actualisatie duurt langer dan verwacht, omdat ook een energiescan en toegankelijkheidstoets zijn afgenomen. Daarom zijn in 2023 de bestaande 6 exploitatievergoedingen verlengd en is de hoogte van de 3 nieuwe exploitatievergoedingen ingeschat. In Q3 van 2023 worden 9 eenduidige gebruiksovereenkomsten opgesteld. Vervolgens worden de exploitatievergoedingen voor 2024 vastgesteld. In de kadernota worden de bedragen die hiervoor nodig zijn opgenomen.

Accommodatiebeleid	
Doel:	We stimuleren dat vraag en aanbod van ruimtes en activiteiten beter in balans komen.
Inhoud:	Op basis van de functies van de maatschappelijke accommodaties (o.a. ontmoeting, faciliteren verenigingsleven, huis van de wijk-functie) evalueren we het huidige beleid en stellen deze waar nodig bij. We kijken bij de evaluatie naar de spreiding, maatschappelijke impact en taken/ verantwoordelijkheden van stakeholders. Vraag en aanbod van ruimtes moeten hiermee beter in balans komen.
Financiën:	Na de evaluatie is inzichtelijk wat (financieel) nodig is voor een toekomstbestendig accommodatiebeleid.
Planning:	Eind 2022 is begonnen met de evaluatie, oplevering eerste helft 2023.
Status berap 1:	De oplevering loopt uit, omdat er urgente accommodatievraagstukken tussendoor komen en als input worden meegenomen in de evaluatie en het uitvoeringsplan voor 2023-2027. Naast het

	verdelen van rollen, taken en verantwoordelijkheden staat het verhogen van het maatschappelijk rendement van de accommodaties centraal.

De Wetering	
Doel:	Het ontwikkelen, realiseren en exploiteren van een ‘nieuwe’ Wetering door en voor Loon op Zand.
Inhoud:	We vernieuwen de bestaande Wetering, exclusief het oude klooster, tot een dorpshuis met verschillende functies: sociaal-cultureel; faciliteren van (sport-) verenigingsleven en Huis-van-de-Wijk functie (zie ‘voorliggende voorzieningen’). We werken samen met de Wetering Plan Groep aan een passende exploitatie en balans tussen professioneel beheer en vrijwillige inzet, in overleg met de toekomstige gebruikers.
Financiën:	Voorafgaand aan de aanbesteding wordt de haalbaarheid en beheersbaarheid van het project opnieuw getoetst. Omdat de economische ontwikkelingen zeer snel gaan, wordt het programma van eisen nogmaals kritisch doorlopen om te kijken of het mogelijk is om binnen het taakstellend budget realistisch te kunnen aanbesteden en bouwen. Na aanbesteding wordt definitief duidelijk of het op dat moment vastgestelde investeringskrediet toereikend is voor de realisatie van de Nieuwe Wetering.
Planning:	De ontwikkeling van de ‘nieuwe’ Wetering is een dynamisch proces. Dit wordt veroorzaakt door de complexiteit van een dergelijk project, de keuze voor een burgerinitiatief qua beheervorm en het groot aantal stakeholders en gebruikers die betrokken zijn. De aanbesteding en gunning zullen naar verwachting in 2023 plaatsvinden. Start bouw is geprognosticeerd voor eind 2023/begin 2024.
Risico’s:	- hogere bouwkosten door verdere prijsstijgingen dan nu geraamd; - geen goede aanbieding door de aannemers; - de startdatum van de bouwwerkzaamheden, indien de markt niet meteen kan leveren vanwege krapte op de arbeidsmarkt, waardoor extra kosten ontstaan; - participeren van partijen.
Status berap 1:	Er zijn veel ontwikkelingen geweest in dit dossier. In 2022 is gebleken dat het oude plan voor realisatie van de Nieuwe Wetering niet haalbaar was. Een nieuw plan wordt met gepaste spoed ontwikkeld. Het stedenbouwkundig onderzoek wordt in Q2 afgerond. Het programma van eisen en ontwerp volgen begin 2024. Vervolgens vindt de aanbesteding plaats in Q1 en 2 van 2024. De startdatum van de bouw is afhankelijk van bovengenoemde risico’s maar zal dus in 2024 vallen.

Opstellen van startnotitie erfgoed, monumenten, kunst en cultuur	
Doel:	We bieden een overzicht van de ins- en outs van dit beleids- en beheersterrein in onze gemeente en maken een plan van aanpak.
Inhoud:	Afbakening en definiëring van deze onderwerpen is een begin van een beleidskader dat in 2024 kan worden opgesteld. De rol van de gemeente, andere overheden, organisaties en eigenaren dient daarin verhelderd te worden. Tevens wordt de daarbij passende benodigde capaciteit en deskundigheid in beeld gebracht. De notitie dient als basis voor o.a. de uitwerking van nader monumentenbeleid en cultuurbeleid.
Financiën:	De interne deskundigheid is niet ingericht op het uitvoeren van dit speerpunt. Wel zal hiervoor de interne organisatie aan een projectgroep deelnemen, zodat de resultaten kunnen worden geborgd en de deskundigheid op dit terrein wordt verhoogd. Voor projectleiding en deskundigheid zal eenmalig € 25.000 nodig zijn (zie Venster 3). De startnotitie zal een plan van aanpak bevatten met een doorkijk naar een begroting voor de uitvoering met ingang van 2024.
Planning:	In het tweede kwartaal van 2023 de startnotitie laten vaststellen en meenemen in de kadernota 2024.
Risico’s:	Het risico in deze is het nog ontbreken van een gemeentelijk monumentenbeleid, want een toetsingskader is nodig om aanvragen te beoordelen. Hier is op dit moment geen interne capaciteit en deskundigheid voor beschikbaar. Een ander aandachtspunt is het veranderende toetsingskader van erfgoed in de Omgevingswet.
Status berap 1:	De uitvoering is gesplitst in twee startnotities, een voor erfgoed en monumenten en een tweede voor kunst en cultuur. De notitie voor erfgoed en monumenten wordt opgesteld door Arcadis en wordt in de zomer opgeleverd. De externe deskundige die werd ingehuurd voor de notitie over kunst en cultuur, kon pas in mei starten. Afronding in het tweede kwartaal is daarom niet meer mogelijk. Het streven is om deze startnotitie eind derde kwartaal op te leveren.

Weerbare, zelfstandige jongeren op gezond gewicht (JOGG)	
Doel:	Kinderen- en jongeren worden ondersteund bij het ontwikkelen van hun talenten, interesses en toekomstperspectief. De leefomgeving (thuis, buurt, school, vrije tijd, sport, werk en media) van kinderen en jongeren gezond maken.
Inhoud:	Deze ondersteuning vindt plaats binnen of sluit aan bij de leefwereld van jongeren; op school, thuis, op straat én online. Zodat zij veilig en leeftijdsadequaat opgroeien tot weerbare, zelfstandige en gezonde volwassenen. In 2023 wordt vanuit de bestaande functies van buurtsportcoach en jeugdzorg in samenwerking met o.a. de GGD en huisartsen een plan gemaakt, dat in de kadernota 2024 een plek krijgt. Daarbij wordt onderzocht of de aanpak van JOGG een geschikte is voor onze gemeente.
Financiën:	Binnen bestaand budget.
Planning:	Een plan van aanpak gereed voor de kadernota 2024.
Risico's:	Het is een aanpak die inzet op verandering van de leefomgeving. Draagvlak onder de betrokken partijen en bewoners is cruciaal voor het succes van de aanpak. Hier moet sterk op worden ingezet voordat aanpassingen volgen.
Status berap 1:	Er worden verschillende combinatiefunctionarissen (o.a. buurtsportcoaches) van het Beweegburo en ContourdeTwern/R-newt ingezet om jongeren te ondersteunen bij het ontwikkelen van hun talenten, interesses en toekomstperspectief. Zij werken samen in de leefwereld van de jongeren. Zo verzorgt het Beweegburo o.a. het beweegonderwijs in het primair onderwijs en werken zij gezamenlijk met buurtsportcoaches van R-newt outreachend en present in de wijk (bewegend verbinden in de buurt). In samenwerking met o.a. de GGD wordt een Integraal Plan van Aanpak opgesteld voor de inzet van de Brede Spuk gelden van 2023-2026. Deze moet 30 september opgesteld zijn. Hierin wordt ook de inzet op weerbare, zelfstandige jongeren op gezond gewicht meegenomen. Daarnaast wordt ook het Sportakkoord herijkt tot Sportakkoord 2.0. Deze moet 30 juni opgesteld zijn. Hierin zullen o.a. nieuwe profielen voor de buurtsportcoaches worden opgenomen. Hun rol zal anders ingevuld worden. Dit is noodzakelijk om aanspraak te kunnen blijven maken op rijksbijdragen voor de uitvoering van het Sportakkoord. Door deze ontwikkelingen is ervoor gekozen om het voorgestelde plan van aanpak in zowel het Integraal Plan van Aanpak (Brede Spuk) en de herijking van het Sportakkoord op te nemen en geen apart plan van aanpak op te stellen specifiek voor de JOGG. De JOGG- aanpak als klein onderdeel van de bredere inzet op weerbare, zelfstandige jongeren op gezond gewicht (enkel op preventie overgewicht) is wel voorgesteld om op te nemen in de kadernota.

Voorliggende voorzieningen, Huis van de wijk-functie	
Doel:	Een van de beoogde resultaten van de opgave Sterke gemeenschappen is het afvlakken van de groei van uitgaven van maatwerkvoorzieningen (jeugd en Wmo). Dit vergt een voorinvestering in het aanbod en de bekendheid van vrij toegankelijke voorziening. Het versterken van het voorliggend veld moet ertoe leiden dat er minder dure zorg geïndiceerd hoeft te worden. Als vliegwiel om dit te realiseren is een plek in de wijk nodig waar te dit –met inwoners een aanbieders- kan worden vormgegeven: Wijken/kernen hebben een ontmoetingspunt dat aansluit bij de behoeftes in de wijk. De functie 'Huis van de Wijk' vormt een basis van een vitale en veerkrachtige wijk, waarin inwoners van de wijk zichzelf, elkaar en de wijk in het geheel versterken.
Inhoud:	Per wijk onderzoeken met de partners van de wijkteams en inwoners, hoe vraag, aanbod en werkwijze op elkaar af te stemmen, te realiseren en te promoten. In Kaatsheuvel West blijven we het aanbod van de Rode Loper ontwikkelen. In Kaatsheuvel Oost zoeken we naar een geschikte locatie. Uit onderzoek van ContourdeTwern blijkt herhaaldelijk dat de inwoners behoefte hebben aan een inlooppunt. In Loon op Zand is De nieuwe Wetering de meest logische locatie en onderzoeken de mogelijkheden als onderdeel van dat project (zie elders in deze begroting). De bewoners van De Moer vragen om een ontmoetingspunt in hun kern. We benutten kansen op initiatief van bewoners en/ of aanbieders. Per initiatief starten we met een businesscase en brengen het (verwachte) sociale en financiële rendement in beeld.
Financiën:	We maken deze ontwikkeling mogelijk door een combinatie van bestaande en nieuwe middelen. We voegen extra middelen toe aan het budget 'voorliggende voorzieningen' en benutten de bestaande post 'innovatie sociaal domein'.

Planning:	Ontwikkeling van voorliggende voorzieningen is een continu proces. De planning wordt daar steeds op geactualiseerd. 2023: Q1 Plan van aanpak uitrol Kiemuur (na positief resultaat uit pilot). Q3 evaluatie pilot Groepstafel Mantelmatch.
Risico's:	Het niet kunnen vinden van een geschikte plek voor de 'Huis in de wijk'-functie. Onvoldoende maatschappelijke partners en vrijwilligers om het benodigde aanbod te kunnen realiseren.
Status berap 1:	Het ontwikkelen van goed gespreide huis van de wijk-functies in de gemeente, binnen de grotere ontwikkeling van het versterken van het voorliggend veld, is een proces dat meerdere jaren in beslag neemt. De onderwerpen zoals genoemd in de planning lopen op schema.

GGD dichtbij	
Doel:	Alle inwoners kunnen met vragen over opgroeien, de gezondheid en de opvoeding van hun kind terecht bij jeugdgezondheidszorg in de eigen leefomgeving.
Inhoud:	Uitgangspunt is dat het consultatiebureau van de GGD in de kern Loon op Zand behouden blijft. Er wordt nieuwe huisvesting voor het consultatiebureau gevonden in de kern Loon op Zand.
Financiën:	Voor onze gemeente geldt dat er 1 consultatiebureau uit de gemeentelijke inwonerbijdrage gefinancierd wordt. In onze gemeente is dat het consultatiebureau in Kaatsheuvel. Voor het consultatiebureau in de kern Loon op Zand moeten aparte afspraken worden gemaakt. Hierin schuilt een financiële onzekerheid (huidige huur t.o.v. toekomstige huur, of noodzakelijke aanpassingen in nieuwe locatie, bv.).
Planning:	Eerder was het plan om het consultatiebureau in De nieuwe Wetering te huisvesten. Het huidige plan is om het consultatiebureau in het gezondheidscentrum in de oudbouw te huisvesten, dit staat echter nog niet vast.
Risico's:	Er moet mogelijk een nieuwe huisvesting gevonden worden.
Status berap 1:	Er is nog geen nieuwe informatie. Bovenstaande is nog steeds de actuele situatie.

Doorontwikkeling raadsmonitor sociaal domein	
Doel:	We gaan aan de slag met de doorontwikkeling van de raadsmonitor sociaal domein zodat het instrument de informatie geeft die nodig is voor de kader stellende en controlerende rol van de raad. De doorontwikkeling baseert zich op twee onderdelen, te weten: 1. We bepalen, samen met de raad (en college), welke informatie zij nodig heeft om te bepalen of we de doelen behalen die we gesteld hebben in het sociaal domein. Dit doen we door deze doelen te vertalen naar meetbare indicatoren en deze indicatoren te monitoren gedurende het jaar. 2. We verrijken de kwantitatieve informatie (cijfers, financiën) met kwalitatieve informatie (verhalen achter de cijfers).
Inhoud:	Door ervoor te zorgen dat de informatie in de raadsmonitor sociaal domein past bij de informatiebehoefte van de raad (en het college) houden we zicht op wat er gebeurt en kunnen we sneller bijsturen. We brengen daarom eerst, samen met een werkgroep van raadsleden, de informatiebehoefte in beeld en vertalen deze vervolgens naar meetbare indicatoren voor in de raadsmonitor sociaal domein. Tevens werken we binnen het beleidsteam aan het vertalen van de strategische visie naar een uitvoeringsplan. Dit vertalen we vervolgens ook door naar meetbare indicatoren. Daarnaast integreren we het cliëntervaringsonderzoek Wmo vanaf 2023 in de raadsmonitor zodat we op ook de beleving van cliënten kunnen toevoegen (verhalen achter de cijfers). We zijn voornemens dit ook bij het onderdeel jeugd te gaan doen, maar zijn hierin afhankelijk van de regio. De uitkomsten van bovenstaande worden meegenomen in de doorontwikkeling van de begroting en zijn mogelijk van invloed op de indicatoren die daarin genoemd worden.
Financiën:	De middelen zijn opgenomen in de begroting.
Planning:	2023 als ontwikkelingsjaar en vanaf 2024 borging en waar nodig verbeteren.
Risico's:	Gezien de complexiteit van dit project kan de doorontwikkelingsfase mogelijk langer in beslag nemen dan enkel 2023.

Status berap 1:	Er is een tijdelijke projectleider datagedreven werken sociaal domein aangetrokken die aan de slag is gegaan met de opgave op het gebied van datagedreven werken. De voorbije maanden is een aanpak uitgelijnd en is gestart met de uitvoering ervan. De uitvoering blijkt complexer dan verwacht. Het is daarom niet mogelijk om te voldoen aan de motie van de raad. Op basis van verder gesprek met de raadswerkgroep moeten de realistische mogelijkheden van monitoring van het sociaal domein beter ingekaderd worden.

Grip op het sociaal domein	
Doel:	Grip op de uitgaven, de uitvoering en de opgave binnen het Sociaal Domein als randvoorwaarde voor een 'gezond' Sociaal Domein.
Inhoud:	Om de kosten beheersbaar te houden en desondanks toch een passend voorzieningenniveau te kunnen garanderen, moeten we creatiever omgaan met bestaande middelen. De uitgangspunten hierbij zijn: - Vragen signaleren we zo vroeg mogelijk; - we zoeken de oplossing vanuit het principe 'zo licht mogelijk, zo zwaar als nodig'. - We vertrouwen op de kracht van de burger en de samenleving. - We organiseren ondersteuning zo lokaal mogelijk en werken (regionaal) samen waar nodig. - Kwaliteit van zorg blijft behouden. Weten wat er speelt, weten hoe het werkt en daarop acteren conform de werking van het sociaal domein. Door ontwikkelen van data gedreven werken (monitor sociaal domein) helpt ons inzicht te krijgen in het effect van onze maatregelen en het verhogen van kwaliteit en het ontwikkelen van betere financiële prognoses. Binnen deze opgave zijn een groot aantal projecten en initiatieven opgestart die in 2023 worden vervolgd en doorontwikkeld. Daarnaast is grip niet statisch: we blijven op zoek naar nieuwe kansen en mogelijkheden.
Financiën	De doelstelling is dat eind 2023 de groei in kosten door middel van de genomen maatregelen is afgenomen met € 850.000 ten opzichte van de trends zoals we die zagen in de begroting 2021. 2023 Totaal autonome ontwikkelingen Sociaal domein zonder maatregelen -1.546 Nettorendement maatregelen 850 Ontwikkeling sociaal domein met maatregelen - 696
Planning:	Zie hierboven.
Risico's:	- Er zijn veel externe (niet beïnvloedbare) ontwikkelingen in het Sociaal Domein (vergrijzing, corona) die wel veel invloed hebben op de realisatie binnen het Sociaal Domein - Het is lastig om de directe relatie vast te stellen tussen de inzet van beheersmaatregelen en de trendontwikkeling.
Status berap 1:	De initiële opgaven vanuit de visie op het sociale domein, waaronder grip, zijn sinds medio 2022 vanwege andere prioritering niet verder opgepakt. De reeds bestaande maatregelen lopen door, nieuwe maatregelen zijn niet geïmplementeerd. Nieuwe ontwikkelingen, zoals de hervormingsagenda jeugd, IZA en GALA vragen om een nieuwe aanpak. Grip op het sociale domein wordt integraal onderdeel van de veranderopgaven 'voorliggend veld' en 'toegang'. De verwachting is dat we een nettorendement van € 650.000 realiseren.

Ontwikkelingsgerichte arbeidsmatige dagbesteding (OAD) Beschermd Wonen	
Doel:	We zorgen voor een passende oplossing voor de arbeidsmatige dagbesteding voor inwoners met een beschermd wonen indicatie.
Inhoud:	Door de inkoopsystematiek Wmo begeleiding in de regio Hart van Brabant moeten we de ontwikkelgerichte arbeidsmatige dagbesteding voor inwoners met een Beschermd Wonen indicatie zelf inkopen. Dit doen we – via een pilot- samen met de gemeenten Waalwijk en Heusden.
Financiën:	We maken afspraken met de centrumgemeente over de financiering van de pilot.
Planning:	2023 en evalueren na de pilot of we deze manier van inkoop voortzetten.
Risico's:	Onvoldoende draagvlak in de regio voor de werkwijze van de Langstraat-gemeenten. Onvoldoende middelen door de verschillen in inkoopsystematiek in de regio. Onvoldoende aanbieders met een aanbod voor deze specifieke doelgroep.

Status berap 1:	Er zijn afspraken gemaakt met de regio over procedures en financiën. Het betreft voor Loon op Zand op dit moment één cliënt, welke na afloop van de lopende indicatie door onze eigen toegang zal worden opgepakt.

Bekendheid rondom regelingen geldzaken	
Doel:	Door regelingen beter bekend te maken voorkomen we betalingsachterstanden en schulden.
Inhoud:	We zetten in op het beter bekend maken van regelingen voor geldzaken. We continueren de communicatiecampagne die we in 2022 zijn gestart. In 2023 wordt daarin extra aandacht besteed aan mensen in echtscheidingssituatie en de ondernemers. Vroegsignalering van betalingsachterstanden blijven we doorontwikkelen en daarmee voorkomen we waar mogelijk schulden. Aanvullen met de regelingen rondom de energiearmoede.
Financiën:	Reeds opgenomen in de meerjarenbegroting.
Planning:	Doorlopend proces.
Risico's:	Schaamte en taboe rondom dit onderwerp kunnen een belemmering zijn om contact op te nemen met de gemeente.
Status berap 1:	De communicatiestrategie vanuit 2022 is voortgezet in 2023. Het foldermateriaal is verspreid. Verschillende thema's waaronder gevolgen van echtscheiding, werkloosheid en financiële zorgen voor ondernemers zijn via verschillende communicatiekanalen waaronder de website, facebook, etc. onder de aandacht gebracht. Deze extra communicatieaandacht begint zijn vruchten af te werpen. We zien namelijk een stijging van het aantal meldingen van inwoners met vragen over geldzaken. Vorig jaar hebben in totaal 10 ondernemers zich gemeld. In het 1e kwartaal van 2023 waren dit er al 6. In het eerste kwartaal 2022 wisten ongeveer 60 inwoners ons Geldloket te vinden, dit zijn er ongeveer 80 in dezelfde periode van dit jaar.

Statushouders	
Doel:	Statushouders opnemen in onze samenleving.
Inhoud:	We laten de inburgering van statushouders zo soepel mogelijk verlopen door een nauwe samenwerking tussen de consulenten statushouders en externe partijen zoals RefugeeTeam en Werkvloer Taal. Daarnaast is er een nauwe samenwerking binnen de regio HvB. Hier in onder andere aandacht voor huisvesting (in samenwerking met Casade), taalontwikkeling, onderwijs en participatie. Zie ook de opgave flexwonen in venster 3.
Financiën:	Formatie-uitbreiding is opgenomen in deze meerjarenbegroting (zie paragraaf bedrijfsvoering). De kosten voor het inburgeringstraject per statushouder (exclusief begeleiding) zijn € 12.000. We ontvangen per statushouder € 13.000 aan specifieke uitkeringen, maar ontvangen deze achteraf.
Planning:	Doorlopend proces.
Risico's:	- Onbekendheid over de omvang van de te plaatsen statushouders. - Beschikbaarheid van woningen.
Status berap 1:	De taakstelling voor huisvesting van statushouders voor het eerste half jaar is 29. De taakstelling voor de tweede helft is recent bekend geworden. Wij moeten 37 personen gaan huisvesten. Op basis van de gerealiseerde plaatsingen over tweede helft 2022 en eerste helft 2023 hebben we per 1 juli 2023 een voorsprong van 8 personen. Om de taakstelling tweede helft 2023 te halen moeten we dus nog 29 personen plaatsen. Per statushouder wordt (achteraf) een vergoeding ontvangen. Hogere taakstelling zal wel tot een groter beroep op bijzondere bijstand leiden (bijv. kosten kinderopvang en reiskosten). Casade heeft aangegeven dat het in het tweede half jaar 2023 mogelijk lastiger wordt geschikte woningen voor deze doelgroep te vinden. Tot nu toe verloopt de plaatsing echter nog goed.

Overige toelichtingen

Participatiecoaches

In juli 2022 zijn we gestart met de pilot participatiecoaches. Binnen deze pilot willen we inzicht krijgen in de problematiek die speelt binnen het bestand van klanten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Daarnaast willen we door het opstarten van trajecten 25% van dit bestand een trede op de participatieladder laten stijgen. Gebleken is dat het relatief veel tijd kost om met deze doelgroep in contact te komen en de problematiek in beeld te krijgen.

Verder blijkt dat het opstarten van trajecten meer tijd kost dan verwacht. Vandaar dat we, om de doelstellingen te kunnen halen, extra budget nodig hebben. Het spreken van het hele bestand van ongeveer 120 personen geeft al een gedegen inzicht in de spelende problematiek. Daarnaast willen we enkele trajecten opstarten, zodat we ook resultaten kunnen laten zien. Het percentage van 25% als doel willen we loslaten, het blijvende resultaat is belangrijker dan het aantal. Voor de structurele inzet van trajecten wordt in de kadernota budget gevraagd.

Financiële afwijkingen

Th.	Omschrijving	V/N	2023	2024	2025	2026
2.1	Onderwijs	V	22	29	4	4
2.2	Sport, cultuur en welzijn	N	-28	-3	-3	-3
2.3	Voorliggende voorzieningen	N	-4	-1	-1	-1
2.4	Maatwerk	N	-83	-83	-83	-83
2.5	Participatie	N	-440	-440	-440	-440
	Totaal lasten	N	-533	-498	-523	-523
	Totaal baten	-	0	0	0	0
	Saldo venster 2	N	-533	-498	-523	-523

Toelichting op de financiële afwijkingen

Lasten

Omschrijving		Bedrag	
Thema 2.1 Onderwijs			
S	**Bijdrage OBS De Start** Als gevolg van de groei van de leerlingenaantallen wordt de bijdrage verlaagd.	**V**	**28**
S	**Overige afwijkingen**	**N**	**-6**
Thema 2.2 Sport, cultuur en welzijn			
S	**Overige afwijkingen**	**N**	**-28**
Thema 2.3 Voorliggende voorzieningen			
S	**Overige afwijkingen**	**N**	**-4**
Thema 2.4 Maatwerk			
S	**Hulpmiddelen** Verwerking van de indexering in de tarieven met ingang van 2023	**N**	**-76**
S	**Overige afwijkingen**	**N**	**-7**
Thema 2.5 Participatie			
S	**Baanbrekers** Op basis van de geactualiseerde begroting 2023 van Baanbrekers en de daarmee samenhangende 1e begrotingswijziging wordt de gemeentelijke bijdrage voor onze gemeente verhoogd.	**N**	**-496**
S	**Schuldhulpverlening** Uit analyse bij de jaarrekening blijkt dat er structureel sprake is van onderuitputting en er ruimte is om het budget af te ramen. Bij deze analyse is rekening gehouden met de huidige maatschappelijke ontwikkelingen.	**V**	**43**
S	**Overige afwijkingen**	**V**	**13**

Venster 3: Omgeving en economische ontwikkeling

Voortgang speerpunten

Bomenonderhoud	
Doel:	Conform het vastgestelde bomen beleid (2020) zorgen voor de juiste boom op de juiste plaats, waarbij wordt gekozen voor het juiste formaat bomen voor het aanwezige profiel van de straat. Hiermee wordt de overlast van bomen geminimaliseerd zonder dat we ons areaal aan bomen af laten nemen.
Inhoud:	We ontvangen veel meldingen over overlast van bomen. Hierbij gaat het o.a. om wortelopdruk, takgroei boven percelen, kapotte rioleringen etc. Bij de overlast die gemeld wordt is vaak de conclusie dat de boom nog wel gezond is maar de verkeerde soortkeuze is gemaakt: de verkeerde boom voor die locatie. Op korte termijn kan tijdelijk wel wat overlast worden weggenomen. Voor de lange termijn betekent dit dat de bomen vervangen moeten worden. Recente dossiers die hierbij al bekend zijn zijn de Liechtensteinstraat, Venakker en Molenbeek. Tevens is er een achterstand in het onderhoud van de bomen. Voor het onderhoud van de bomen is voor de komende jaren extra geld nodig.
Financiën:	We werken nu aan een MeerJarenOnderhoudsPlan (MJOP) voor de bomen, de financiële effecten nemen we mee in de begroting van 2024.
Planning:	Het MJOP voor de bomen wordt 1e kwartaal 2023 afgerond.
Risico's:	Overlast van bomen bij bewoners en bedrijven. Met kleinschalige maatregelen proberen we dit te beperken.
Status berap 1:	Dit plan wordt doorgeschoven na besluitvorming over de IBOR nota omdat besluitvorming over de scenario's invloed kan hebben op de invulling van het MJOP. Voor het wegwerken van achterstanden bij het bomenonderhoud is wel een extra inzet nodig van € 110.000 in 2023 en 2024.

Voorkomen van restafval	
Doel:	Er zijn wijzigingen te verwachten uit de aanscherping van het Landelijk Afval beheerplan (LAP 3) en de Europese Kaderrichtlijn afval 2020. In beide staat de circulaire economie centraal en dus het voorkomen van restafval (VANG-doelstelling).
Inhoud:	In zijn algemeenheid geldt dat de zuiverheid van stromen onder druk staat en daarmee ook de opbrengst uit herbruikbare stromen. Om stappen te maken in het terugdringen van restafval sluiten we voor 2024 een nieuw contract af voor de exploitatie van de milieustraat, inclusief transport en verwerking. Landelijk wordt de Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid (UPV) voor textiel per 1 januari 2023 uitgezet. De verbrandingsbelasting zal verder stijgen en per 1 januari 2025 zal er een CO2-heffing door de overheid worden doorgerekend aan de gemeenten.
Financiën:	Afval kent een kostendekkend tarief, de prijsstijgingen kunnen leiden tot een stijging van de afvalstoffenheffing in 2024.
Planning:	Exploitatie milieustraat wordt in 2023 aanbesteed, de financiële effecten nemen we mee in de begroting van 2024.
Risico's:	
Status berap 1:	De aanbesteding loopt, de raad wordt geïnformeerd over de voortgang van de aanbesteding van de Milieustraat, tevens worden hierbij de andere aanbestedingen op het gebied van grondstoffen toegelicht.

Opstellen duurzaamheidsprogramma en actieplan voor Loon op Zand	
Doel:	In het coalitieakkoord is als een van de focuspunten benoemd een duurzaamheidsprogramma met bijbehorend actieplan te presenteren. Hierin moeten alle aspecten van duurzaamheid worden meegenomen. Veel van deze aspecten staan reeds beschreven in de REKS, de Zonnevisie en Transitievisie Warmte. Deze visie- en beleidsdocumenten dienen te worden vertaald in een overkoepelend meerjarenplan waarmee we actie gaan ondernemen, samen met inwoners, bedrijven en gemeentelijke domeinen.
Inhoud:	De bestaande visies en beleidsdocumenten zijn een goede kapstok om over te gaan tot concrete acties met een planning. Inwoners, bedrijven, verhuurders en woningcorporaties moeten aan de slag om energie te besparen en op te wekken. Daarnaast is duurzaamheid een opgave voor alle domeinen en clusters binnen onze gemeente.

Financiën:	De kosten van het opmaken van dit plan worden gedekt uit reeds beschikbare budgetten.
Planning:	Start in het 3e kwartaal van 2022, afronding in het tweede kwartaal van 2023.
Risico's:	Bij het ontbreken van een duurzaamheidsprogramma kan onvoldoende draagvlak ontstaan. We zijn op diverse vlakken bezig om te verduurzamen en een integraal duurzaamheidsprogramma en actieplan zorgen ervoor dat deze acties goed op elkaar aansluiten.
Status berap 1:	Het duurzaamheidsprogramma ronden we af in het derde kwartaal 2023. We gaan erna aan de slag met het actieplan. Dit doen we samen met onze stakeholders en ronden we 1e kwartaal 2024 af.

Openen Energiepunt Loon op Zand	
Doel:	Opzetten van een laagdrempelig strategisch punt voor verduurzaming van woningen en bedrijven.
Inhoud:	De gemeente heeft als taak om haar inwoners te informeren, ondersteunen en te faciliteren in het behalen van doelstellingen. Voorbeelden zijn energie- en klimaatneutraliteit in 2050 en het reduceren van 20% aardgasverbruik in 2030. Op dit moment zijn de stijgende energieprijzen een enorme last voor veel huishoudens en bestaat voor velen de wens om daadwerkelijk maatregelen te treffen en de woning te verduurzamen. Veel huishoudens hebben vragen over welke maatregelen zij kunnen treffen, wat de kosten daarvan zijn en welk voordeel dit oplevert. Om dit zo tastbaar en laagdrempelig mogelijk te maken willen we een gemeentelijk 'Energiepunt' opzetten. Er wordt samengewerkt met lokale ondernemers en energiecoöperatie, om inwoners te informeren en ondersteunen in de transities.
Financiën:	€ 0,-
Planning:	Komend jaar zoeken we naar lokale commerciële partners die zich kunnen vestigen in het Energiepunt zodat we bij opening een vliegende start hebben. Daarnaast halen we ervaringen vanuit andere locaties op.
Risico's:	Het ontbreken van lokale commerciële partners waardoor de kosten niet kunnen worden opgebracht. Het vergt tijd om het Energiepunt 100% zelfstandig te laten opereren.
Status berap 1:	Er vindt vanuit ECLoZ op dit moment een enquête ronde plaats onder haar leden en onder inwoners van Loon op Zand over de invulling van het Energieloket. Verder zijn zij actief op zoek naar een locatie om het Energieloket te vestigen, toegankelijkheid en doorstroming spelen hierbij een belangrijke rol.

Ondersteuning ECLoZ|om	
Doel:	Strategisch partner ECLoZ|om ondersteunen zodat zij met al hun vrijwilligers de werkzaamheden eerlijk en fatsoenlijk kunnen blijven uitvoeren.
Inhoud:	De energie- en warmtetransitie is een enorme opgave en het is voor inwoners een zoektocht naar hoe zij hierin kunnen participeren. Dit kan te maken hebben met een gebrek aan kennis, geld, of interesses. Het blijft echter van groot belang om alle inwoners mee te krijgen in deze transitie. Als gemeente hebben we de taak om inwoners te informeren, ondersteunen en faciliteren. Energie Collectief Loon op Zand, ofwel ECLoZ|om, is al jarenlang een partij op wie de gemeente leunt als het gaat om het informeren van inwoners.
Financiën:	De kosten zijn opgenomen in de begroting 2023.
Planning:	We maken in 2023 concrete afspraken over welke inspanningsverplichtingen zij hebben en welke doelstellingen behaald moeten worden. De huidige samenwerking is gebaseerd op vertrouwen én op verantwoording van de financiën. Dit vertrouwen is nooit geschaad. Wel willen we werken aan meetbare doelstellingen en afspraken.
Risico's:	Daar wij als gemeente veel 'leunen' op de aanwezigheid en bijdrage vanuit ECLoZ|om is het belangrijk daar een waardering tegenover te zetten, ondanks het feit dat dit werk op vrijwillige basis gebeurt. Werk dat ECLoZ|om niet uitvoert zullen wij zelf moeten oppakken en daarvoor missen wij de capaciteit.
Status berap 1:	De samenwerking met ECLoZ|om verloopt goed. Zij voelen zich gesteund door de gemeente in de samenwerking, o.a. door het burgerzonnepark Loon op Zand en het mogelijk op te zetten energiepunt.

Budget duurzaamheidsprojecten	
Doel:	Het versnellen van vergemakkelijken van acties om inwoners te ontzorgen.

Inhoud:	Sinds vorig jaar loopt het project Zonnedakje. Met dit project wordt systematisch in kaart gebracht welke daken geschikt zijn voor zonnepanelen, welke opbrengst mogelijk is en waar al zonnepanelen liggen. Het project wordt uitgebreid zodat inwoners direct leveranciers kunnen benaderen en offertes kunnen aanvragen. Daarnaast vergen lopende projecten gedurende een jaar soms verdieping en extra ondersteuning, bijvoorbeeld qua communicatie materialen. Deze speelruimte is met de huidige snelheid van ontwikkelingen zeer welkom.
Financiën:	In de begroting 2023 is hiervoor structureel €8.000 opgenomen.
Planning:	De module van Zonnedakje wordt in 2023 geïmplementeerd en toegevoegd aan onze bestaande module.
Risico's:	Hoewel de eerste inzichten van de 'Zonnedakje module' goed zijn is het nog een nieuwe module die zich binnen onze gemeente nog moet bewijzen.
Status berap 1:	Zonnedakje is actief, inwoners kunnen direct inzien of hun dak geschikt is voor zonnepanelen en wij als gemeente kunnen inwoners hierover informeren.

Uitvoering Transitievisie Warmte en Buurtuitvoeringsplannen (BUP)	
Doel:	Met het starten met de uitvoering en het opstellen van een BUP maken we een stap om de vastgestelde 20% aardgas reductie re realiseren.
Inhoud:	In december 2021 is de Transitievisie Warmte (TVW) vastgesteld. Hierin liggen de visie en koers vast over hoe wij een aardgasvrije gemeente worden. Binnen de TVW hebben we ons als doel gesteld om in 2030 20% minder aardgasverbruik te realiseren en de ambitie om 20% van de woningvoorraad aardgasvrij gereed te maken. De eerste belangrijke stap daarbij is isoleren van de woningen en energie besparen. Om deze beweging op gang te krijgen maken we inwoners en gebouweigenaren de komende jaren bewust van deze opgave en ondersteunen we hen om woningen en andere panden toekomstbestendig te maken. Hiervoor is een projectplan opgesteld waarin de verschillende sporen zijn toegelicht. Om onze vastgestelde doelstelling uit de TVW te halen is het van belang dat er middelen beschikbaar zijn voor de uitvoering en het opstellen van een buurtuitvoeringsplan (BUP).
Financiën:	In de meerjarenbegroting is een bedrag van €200.000 opgenomen, gelijkmatig verspreid over de jaren 2023, 2024 en 2025.
Planning:	Vanaf 2023 wordt gestart met de gebiedsgerichte aanpak en individuele aanpak waarbij we achter de voordeur komen en actief met inwoners in gesprek gaan.
Risico's:	Eventueel benodigde middelen vanaf 2026 zijn nog niet beschikbaar. Daarnaast is de haalbaarheid afhankelijk van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties.
Status berap 1:	De aanbesteding omtrent de uitvoering van de BUP loopt en deze maand wordt een partij uitgekozen die ons hierin actief gaat ondersteunen. We gaan dit jaar aan de slag in de wijk Pannenhoef.

Energiearmoede tegengaan	
Doel:	Zorgen dat koop- en huurwoningen comfortabel en betaalbaar blijven.
Inhoud:	De energie- en warmtetransitie zijn van groot belang voor al onze inwoners. De stijgende energierekening maakt het voor steeds meer inwoners echter lastig om te investeren in de woning. We willen inwoners ontzorgen, zowel in de informatievoorziening als in de uitvoering. We maken gebruik van Rijksmiddelen die de gemeente toekomen en voorzien als gemeente in middelen om te blijven participeren en een comfortabele, betaalbare woning te behouden. Samenwerking vindt plaats met Dongen & Waalwijk.
Financiën:	We maken gebruik van reeds uitgekeerde specifieke uitkeringen vanuit het Rijk. In totaal komt dit bedrag neer op €433.000.
Planning:	Uitvoering vanaf het 4e kwartaal 2022 en verder in het 1e kwartaal van 2023.
Risico's:	Het niet besteden van de specifieke uitkering houdt in dat dit moet worden terugbetaald. Het bewaken van de beschikbare gelden uit de specifieke uitkeringen zodat dit niet wordt overschreden, dit hebben we zelf in de hand.
Status berap 1:	De actie omtrent energiearmoede 'Energie Besparen Loont!' verloopt goed, de reacties zijn positief. We zitten nu bijna op 48% verzilvering van het aantal cadeaukaarten dat is verstuurd of nog gaat worden verstuurd. De samenwerking met Dongen en Waalwijk zit hem met name in de planfase. In het College is besloten om extra cadeaukaarten te verspreiden onder de nieuwe aangemelde personen in de periode november – december 2022.

	In maart 2023 is vastgesteld dat we een budget beschikbaar stellen aan inwoners, verenigingen en bedrijven om energiearmoede tegen te gaan.

Versnellingsagenda wonen opstellen	
Doel:	Zorgen voor voldoende – betaalbare en duurzame – huisvesting in onze drie kernen: Kaatsheuvel, Loon op Zand en de Moer
Inhoud:	Een speerpunt uit het coalitieakkoord is het opstellen van de versnellingsagenda wonen. Dit heeft zowel betrekking op bestaande dan wel nieuwe plannen / projecten. We gaan onder andere integraal bekijken hoe we samen met bouwende partijen en ontwikkelaars uitvoering kunnen geven aan de versnellingsagenda. We blijven hierbij oog hebben dat de gemeentelijke grondpositief actief verwerkt worden.
Financiën:	Vooralsnog zijn de kosten nihil ingeschat, omdat de versnellingsagenda in de vorm van een notitie wordt opgesteld. Kosten van uitvoering worden bepaald na vaststelling van agenda.
Planning:	Uiterlijk tweede kwartaal van 2023 is de notitie versnellingsagenda wonen gereed.
Risico's:	Projectopdracht niet volledig gedefinieerd, dit kan invloed hebben op doorlooptijd.
Status berap 1:	Op het werkveld wonen is een beperkte capaciteit beschikbaar. Tevens dient de scope van de versnellingsagenda nog helder geformuleerd te worden in relatie tot ontwikkelingen in de regio. Om deze redenen wordt het opstellen van de Versnellingsagenda wonen waarschijnlijk doorgeschoven naar 2024.

Project Flexwonen	
Doel:	Versnellen betaalbare woningbouw door realisatie van flexwoningen voor doelgroepen zoals spoedzoekers, jongeren, starters en statushouders.
Inhoud:	Het project Flexwonen heeft als doel flexwoningen in te zetten bij de huisvesting van Oekraïense vluchtelingen, vergunninghouders, starters, jongeren en spoedzoekers. De gemeente doet op dit moment een haalbaarheidsonderzoek en locatiestudie om de realisatie van huisvesting mogelijk te maken.
Financiën:	Het college neemt hier nog een nader besluit over.
Planning:	Start voorbereiding in 2022. Start uitvoering 2023 en streefdatum oplevering eind 2023.
Risico's:	- Hogere kosten dan dat er nu wordt ingeschat. - Er is nog weinig bekend. - Langere doorlooptijden - Beschikbaarheid van materialen en capaciteit - Aantallen nog onbekend.
Status berap 1:	Er is een nota Flexhuisvesting vastgesteld in januari 2023. Deze notitie wordt momenteel verder uitgewerkt. Afhankelijk van deze uitwerking worden de consequenties concreet, de raad wordt hierover geïnformeerd.

Lokale Woonzorgvisie opstellen	
Doel:	Met een lokale woonzorgvisie kunnen we als gemeente sturing geven aan de manier waarop we wonen – welzijn en zorg invullen voor ouderen en aandachtsgroepen.
Inhoud:	We zien een dubbele vergrijzing op ons afkomen en zijn onvoldoende in staat om een groeiende groep ouderen te faciliteren in hun toekomstige woon-, welzijn en zorgbehoeften. Daarnaast zien we dat het steeds moeilijker wordt voor andere aandachtsgroepen om te komen aan een geschikte woning. Denk hierbij aan mensen die uitstromen uit beschermd wonen en maatschappelijke opvang, statushouders en dak- en thuislozen. Er dreigt daarmee een enorm gat tussen (langer) zelfstandig wonen en intramurale voorzieningen; een fors tekort aan voldoende (geclusterde) tussenvormen. Met een toekomstgerichte visie op wonen, welzijn en zorg, kunnen we zorgen voor voldoende geschikte woningen om mensen met een ondersteunings- en of zorgbehoeftevraag te bedienen.
Financiën:	De kosten voor het opstellen van de lokale woonzorgvisie worden voorlopig geraamd op 50.000 euro. Deze kosten zijn nog niet nodig in 2023 (eerst de regionale visie afwachten), maar worden opgenomen in de begroting van 2024. De kans is aanwezig dat we dit vraagstuk uitbesteden aan een onderzoeksbureau gezien dit vraagstuk complex en tijdrovend is.
Planning:	In 2023 starten met het opstellen van een plan van aanpak. We streven ernaar om uiterlijk eind 2024 een lokale woonzorgvisie te hebben.
Risico's:	Projectopdracht is nog niet gedefinieerd.

Status berap 1:	Het traject voor een regionale woonzorgvisie is opgestart. De planning is dat deze eind 2023 gereed zal zijn. De lokale woonzorgvisie zal aansluitend worden opgestart en tevens afgestemd worden op het op te stellen volkshuisvestingsprogramma en het WMO beleidsplan.

Omgevingswet	
Doel:	Op 1 januari 2023 treedt de Omgevingswet in werking. Op dat moment zijn processen, mensen en systemen klaar voor de uitvoering van de gewijzigde wetgeving. Echter, ook na de inwerkingtreding blijven we intensief uitvoering geven aan de gefaseerde implementatie tijdens de transitieperiode Omgevingswet die loopt tot 2030.
Inhoud:	De Omgevingswet richt zich op het beschermen en benutten van de fysieke omgeving. Dit betekent een andere manier van kijken, denken en doen. Dit project is erop gericht om processen, mensen, systemen en financiën klaar te maken voor de uitvoering van de gewijzigde wetgeving. Onder het gewijzigde stelsel Omgevingswet beoordelen we aanvragen voor omgevingsvergunningen volgens de eisen van deze wet, zijn we aangesloten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en zijn onze werkprocessen hierop aangepast. Daarnaast werken we verder aan de transitie Omgevingswet; het opstellen van de Omgevingsvisie en het omgevingsplan. Eind 2023 willen we de Omgevingsvisie afronden, waarna we uiterlijk tot 2030 de tijd hebben om het omgevingsplan op te bouwen op basis van de kaders die de Omgevingsvisie hiervoor geeft. Alle bestemmingsplannen die per 1 januari 2023 het tijdelijke omgevingsplan vormen, de verordeningen die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving en de regels die vanuit het rijk worden gedecentraliseerd (de bruidsschat) gaan we omvormen naar een nieuw omgevingsplan dat voldoet aan de uitgangspunten die de Omgevingswet hiervoor stelt. We kijken hierbij naar kansen om het aantal regels te verminderen en hebben aandacht voor participatie. Tijdens de opbouwperiode van het nieuwe omgevingsplan zorgen we ervoor dat de ‘winkel openblijft’ zodat we kunnen blijven bouwen om te kunnen voldoen aan de woningbouwbehoefte zoals is bepaald in het coalitieakkoord.
Financiën:	De bijstelling van de benodigde middelen zijn verwerkt in de 2e bestuursrapportage 2022.
Planning:	In 2023 voeren we de volgende activiteiten uit: - Traject Omgevingsvisie (inclusief brede participatie). - We starten met de opbouw van het nieuwe omgevingsplan. - Monitoring en eventuele bijsturing werkprocessen Omgevingswet. - We brengen de organisatorische en financiële effecten in kaart als gevolg van de implementatie van de Omgevingswet voor de transitieperiode die loopt tot 2030.
Risico’s:	Er is een kans op uitstel van de Omgevingswet.
Status berap 1:	De omgevingswet is uitgesteld naar 1 januari 2024. Dit betekent dat we langer doorgaan met de voorbereidingen op de Omgevingswet, volgens de wens van het college en raad om het implementatietraject uit te voeren via een conservatieve strategie. Dit uitgangspunt blijft overeind. Bij de projectbegroting 2021-2024 gingen we uit van een invoeringsdatum per 1 januari 2022. Het herhaald uitstel leidt echter tot hogere kosten omdat medewerkers in de hele organisatie gedurende een langere periode uren besteden aan de voorbereiding op de Omgevingswet, naast het reguliere werk. Op sommige plekken zijn we genoodzaakt dit op te vangen met extra inhuur. Ook de projectleiding en -ondersteuning worden langer ingezet omdat de verdere invoering van de Omgevingswet na inwerkingtreding nog een centrale aansturing behoeft. In de projectbegroting Omgevingswet 2021-2024 gingen we nog uit van een minimale voorbereiding op het omgevingsplan tot de afronding van de omgevingsvisie in 2024, om vervolgens vanaf dat moment intensief met het omgevingsplan aan de slag te gaan vanuit de kaders die onze omgevingsvisie hieraan geeft. We weten inmiddels dat deze gedachte niet volstaat en dat we niet kunnen wachten met het treffen van alle nodige belangrijke inhoudelijke en technische voorbereidingen op de komst van het omgevingsplan. Als we na de inwerkingtreding van de Omgevingswet nog initiatieven willen faciliteren, dienen we namelijk een goed werkbare omgevingsplanstructuur te hebben. Dit is een tijdrovende en complexe aangelegenheid en vraagt extra ambtelijke capaciteit en advisering op het gebied van het omgevingsplan. Dit leidt ertoe dat we in 2023 de voorbereidingen op het omgevingsplan willen intensiveren

Uitvoering van het in 2022 opgestelde actieprogramma Economie, recreatie en toerisme	
Doel:	Uitvoering van het in 2022, samen met de ondernemers op te stellen actieprogramma.
Inhoud:	In mei 2021 stelde de raad de toeristisch-economische visie vast. Begin 2022 hebben we samen met de ondernemerscollectieven SOL en VVA een concept actieprogramma opgesteld. In het 4e kwartaal van 2022 gaan wij, na vaststelling van het concept door het college, het participatietraject in. Het concept actieprogramma zal begin oktober aan het college ter vaststelling worden aangeboden. Het actieprogramma wordt het uitvoeringsprogramma van de in 2021 vastgestelde Economische en Toeristisch-recreatieve visie 2030. Het actieprogramma heeft een looptijd van 2023 t/m 2026.
Financiën:	Vooruitlopend op het participatietraject is de verwachting dat er voor de doorlopende taken uit het actieprogramma een structureel extra werkbudget nodig is van €36.000 (totale werkbudget wordt dan €65.000). Daarnaast is voor incidentele projecten een budget benodigd van €100.000 verdeeld over de jaren 2023 en 2024. Voor 2023 kan deze impuls gegeven worden vanuit reeds bestaande middelen. De bedragen zijn opgenomen in de begroting.
Planning:	Begin oktober wordt het concept actieprogramma ter vaststelling aan het college worden aangeboden. Eind 2022 zal de definitieve versie ter vaststelling aan het college worden aangeboden.
Risico's:	De uitvoering van het actieprogramma is afhankelijk van de beschikbaarheid van middelen. Minder financiële middelen betekent dat er minder acties kunnen worden uitgevoerd. Dit heeft direct gevolgen voor het behalen van de eerder gestelde ambities in de Economisch toeristisch-recreatieve visie 2030.
Status berap 1:	Loopt volgens planning. In oktober 2022 is het concept actieprogramma vastgesteld. Vervolgens is eind 2022 een participatietraject gestart. Dit participatietraject is afgerond in maart 2023. In mei is het definitieve actieprogramma in het college behandeld. Eerste acties zijn gestart.

Overige toelichtingen

Er zijn geen overige toelichtingen te vermelden.

Financiële afwijkingen

Th.	Omschrijving	V/N	2023	2024	2025	2026
3.1	Omgeving	N	-548	-429	-326	-334
3.2	Duurzaamheid	N	-87	-84	-93	-100
3.3	Wonen	N	-312	22	80	52
	Totaal lasten	N	-947	-491	-339	-382
3.3	Wonen	V	385			
3.99	Mutatie reserves venster 3	V	250			
	Totaal baten	V/N	635			
	Saldo venster 3	N	-311	-491	-339	-382

Toelichting op de financiële afwijkingen

Lasten

Omschrijving		Bedrag	
Thema 3.1 Omgeving			
S	**Aanpassing kapitaallasten lopende kredieten** Een aantal projecten bij de vervangingsinvesteringen zijn geïndexeerd met 14,9%. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten zijn vanaf 2024 meerjarig doorberekend.	**N**	0
I	**Oplossen storingen VRI Europalaan** Extra kosten om de storingen van de verkeersregelinstallaties op te lossen.	**N**	**-60**
S	**Kapitaallasten nieuwe investering** Om de storingen aan de VRI Europalaan goed op te lossen moet een aantal onderdelen worden vervangen. Dit is een investering van € 100.000. In het raadsvoorstel bij deze berap zal hiervoor een krediet worden aangevraagd. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten zijn vanaf 2024 meerjarig doorberekend.	**N**	**0**

S	**Indexering 2023** Het contract voor het onderhoud van de openbare ruimte wordt jaarlijks geïndexeerd. Voor 2023 is deze vastgesteld op 14,9%	**N**	**-303**
I	**Achterstallig onderhoud bomen** Uit de inspecties van de bomen is naar voren gekomen dat er een achterstand in onderhoud is. Dit leidt in 2023 en 2024 tot aanvullende kosten.	**N**	**-110**
I	**Vorstschade** Door vorst is afgelopen winter meer schade ontstaan dan voorgaande jaren. We verwachten in 2023 extra middelen nodig te hebben voor klein onderhoud.	**N**	**-75**
Thema 3.2 Duurzaamheid			
S	**Bijdrage OMWB** Op basis van de wijziging op de begroting 2023 en de meerjarenbegroting 2024 en verder van de Omgevingsdienst wordt de bijdrage bijgesteld.	**N**	**-70**
S	**Overige afwijkingen**	**N**	**-17**
Thema 3.3 Wonen			
S	**Aanpassing projectbudget implementatie Omgevingswet** Als we na de inwerkingtreding van de omgevingswet nog initiatieven willen faciliteren, dienen we een goed werkbare omgevingsplanstructuur te hebben. Dit is een tijdrovende en complexe aangelegenheid en vraagt extra ambtelijke capaciteit en advisering.	**N**	**-289**
I	**Overige afwijkingen**	**N**	**-23**

Baten

Omschrijving		Bedrag
Thema 3.3 Wonen		
I	**Opbrengst uit bouwleges** Dit jaar worden diverse projecten aangevraagd en vergund waarvoor bouwleges worden ontvangen. Een bijzonder project is het 380 kV tracé, waarvan de bouwkosten ongeveer € 13 mln. bedragen.	**V** **385**
Thema 3.99 Mutatie		
I	**Onttrekking aan reserve voor storting in voorziening groot onderhoud** Bij het raadsbesluit over de DMJOP's in december 2022 is besloten de egalisatiereserve onderhoud gebouwen in 2023 op te heffen.	**V** **225**
I	**Onttrekking aan reserve voor startnotitie erfgoed en monumenten**	**V** **25**

Venster 0: Overhead en algemene dekkingsmiddelen

Overige toelichtingen

Naar aanleiding van de DMJOP's hebben we geconstateerd dat we de verslaggevingsregels voor het verwerken van de kosten van groot onderhoud niet consequent toepassen. Er lopen namelijk twee methodes door elkaar heen:

1. Bij de investering in een gebouw activeren we het gebouw en de installaties apart. Het gebouw schrijven we in 40 jaar af en de installaties in 15 jaar. De vervanging van de installaties wordt ook weer geactiveerd en afgeschreven. Dit wordt de componentenbenadering genoemd (verschillende componenten van een investering apart activeren en afschrijven).
2. De vervanging van installaties wordt meegenomen in de onderhoudsplanning en verloopt via de voorziening groot onderhoud. Via de onderhoudsvoorziening wordt gespaard voor de vervanging.

Op dit moment doen we beide; zowel apart afschrijven op de installaties als sparen via onderhoudsvoorziening (voorheen de onderhoudsreserve). Hierdoor hebben we in de eerste jaren deels dubbele kosten. De komende periode zoeken we uit welke methode de voorkeur heeft. Dit nemen we op in de financiële verordening die in 2023 wordt geactualiseerd.

Financiële afwijkingen

Th.	Omschrijving	V/N	2023	2024	2025	2026
0.1	Overhead	N	-1.039	-481	-584	-615
0.6	Overige algemene dekkingsmiddelen	N	-24			
0.8	Vennootschapsbelasting	N	-53			
	Totaal lasten	N	-1.116	-481	-584	-615
0.1	Overhead	N	-15	-15	-15	-15
0.3	Algemene uitkering	N/V	-117	-79	-21	39
0.99	Mutaties reserves venster 0	V	24			
	Totaal baten	N/V	-108	-94	-36	24
	Saldo venster 0	N	-1.224	-575	-620	-591

Toelichting op de financiële afwijkingen

Lasten

Omschrijving		Bedrag	
Thema 0.1 Overhead			
S	**CAO 2023** In april werd een nieuw akkoord gesloten over de gemeente CAO.	**N**	**-406**
S	**Verzekeringspremie** De premie aansprakelijkheidsverzekering is gestegen als gevolg van indexering	**N**	**-60**
S	**Overige afwijkingen**	**N**	**-22**
I	**Extra capaciteit procedures/vergunningverlening** Het aantal vergunningsaanvragen is hoger dan verwacht. Om de werkvoorraad beheersbaar te houden is de inzet van extra capaciteit noodzakelijk. Tegenover de extra kosten staan extra legesopbrengsten (zie venster 3).	**N**	**-326**
I	**Storting in de voorziening groot onderhoud** Bij het raadsbesluit over de DMJOP's in december 2022 is een voorziening groot onderhoud voor de gebouwen gevormd uit bestaande reserves. Het saldo van de reserve onderhoud gebouwen (venster 3) wordt onttrokken ten behoeve van een storting in de voorziening, conform het raadsbesluit van december.	**N**	**-225**
Thema 0.6 Overige algemene dekkingsmiddelen			
I	**Overige afwijkingen**	**N**	**-24**
Thema 0.9 Vennootschapsbelasting			
I	**Voorlopige aangifte vennootschapsbelasting 2023**	**N**	**-53**

Baten

Omschrijving		Bedrag	
Thema 0.1 Overhead			
S	**Overige afwijkingen**	**N**	**-15**
Thema 0.3 Algemene uitkeringen			
S	**Decembercirculaire 2022** De effecten van de decembercirculaire 2022 zijn toegelicht in de raadsinformatiebrief over dit onderwerp.	**N**	**-117**
Thema 0.99 Mutatie reserves			
I	**Donatie giro 555** Toevoeging vanuit de algemene reserve ten behoeve van donatie aan giro 555 voor de slachtoffers van de aardbeving in Syrië en Turkije.	**V**	**24**

Financieel beeld

In deze bestuursrapportage rapporteren we over een aantal nadelige effecten als gevolg van onder meer loon- en prijsontwikkelingen en structurele doorwerking van de jaarrekening 2022. Doorgaans compenseert de meicirculaire van het gemeentefonds een deel van deze ontwikkelingen. Op het moment van schrijven is deze circulaire nog niet beschikbaar en is dit dus niet verwerkt in de cijfers. Om die reden is ervoor gekozen de invloed van de 1e bestuursrapportage 2023 op het meerjarenperspectief niet op te nemen in deze rapportage. Het meerjarenperspectief wordt geschetst in een raadsinformatiebrief die wordt opgesteld naar aanleiding van de meicirculaire. In die brief worden de effecten uit deze bestuursrapportage meegenomen.

De financiële afwijkingen zoals toegelicht in de vensters resulteren in onderstaande samenvattende tabel:

Saldo baten en lasten 1e berap 2023	2023	2024	2025	2026
- Venster 0 Overhead en algemene dekkingsmiddelen	-1.116	-481	-584	-615
- Venster 1 Bestuur en dienstverlening	-39	-40	-65	-72
- Venster 2 Gemeenschappen	-533	-498	-523	-523
- Venster 3 Omgeving en economische ontwikkeling	-946	-491	-339	-382
Totale lasten	-2.634	-1.510	-1.511	-1.592
- Venster 0 Overhead en algemene dekkingsmiddelen	-108	-94	-36	24
- Venster 1 Bestuur en dienstverlening	-23	0	0	0
- Venster 2 Gemeenschappen	0	0	0	0
- Venster 3 Omgeving en economische ontwikkeling	635	0	0	0
Totale baten	504	-94	-36	24
Saldo van baten en lasten	-2.130	-1.604	-1.547	-1.568

Het totaal effect t.o.v. de begroting is nadelig.

Investeringskredieten

Nummer	Omschrijving	Jaar votering	Totaal gevoteerd krediet	Besteed t/m 2023	Verplichting 2023	Restant krediet	Toelichting
7001020	Gebouw gebonden aanpassingen in het Klavier 2023	2023	352.250	0	0	352.250	
7002004	Herijking flexibel kantoorconcept 2022	2022	235.000	200.980	0	34.020	
7002005	Werkplekken Klavier 2023	2023	50.000	12.128	0	37.872	
7002007	Duurzaamheidsinv brandweerkazerne KHL 2023	2023	77.000	0	0	77.000	
7002009	Duurzaamheidsinv Gemeentewerf 2023	2023	356.000	0	0	356.000	
7002010	Duurzaamheidsinv Klavier 2023	2023	318.000	0	0	318.000	
7005100	Vervanging koffieautomaten 2022	2022	35.000	29.168	0	5.832	
7005101	MAN vrachtwagen 2022	2022	65.000	50.378	0	14.622	
7005102	Tractor Landini 2023	2023	65.000	0	70.745	-5.745	A
7005103	Vrachtwagen riool 2023	2023	200.000	0	0	200.000	B
7059230	Software voor de website 2020	2020	20.000	6.730	0	13.270	
7059901	Software verbeterplan burgerzaken 2020	2020	67.000	58.038	0	8.962	
7002008	Duurzaamheidsinv brandweeerkazerne LOZ 2023	2023	50.000	0	0	50.000	
7210077	Strieckenlaan verharding 2022	2022	233.000	1.006	0	231.994	
7210078	Tijsmansstraat verharding 2022	2022	219.000	57	0	218.943	
7210079	Van Immerseelstraat verharding 2022	2022	219.000	8	0	218.992	
7210080	Willibrordusstr-Salmrijck verharding 2022	2022	330.000	505	0	329.495	
7210081	Roestelbergseweg verharding 2022	2022	1.034.000	25.049	41.526	967.426	
7210082	Dreefseweg-Dongenseweg verharding 2022	2022	417.000	16.110	20.480	380.410	
7210083	Bergstraat fietsvoorz verharding 2022	2022	138.000	1.867	0	136.133	
7210084	Strieckenlaan verlichting 2022	2022	25.000	24.912	0	88	
7210085	Tijsmansstraat verlichting 2022	2022	25.000	22.008	0	2.992	
7210086	Van Immerseelstraat verlichting 2022	2022	25.000	20.056	0	4.944	
7210087	Willibrordusstr-Salmrijck verlichting 2022	2022	38.000	30.008	0	7.992	
7210088	Buiten-,Smalle-,Ring-,Bredevaert verharding 2022	2022	594.000	722	0	593.278	
7210089	Buiten-,Smalle-,Ring-,Bredevaert verlichting 2022	2022	27.000	85	0	26.915	
7210090	Roestelbergseweg verlichting 2022	2022	25.000	62	0	24.938	
7210091	Kasteellaan 2022	2022	70.000	71.368		-1.368	A
7210092	Levensduurverlengend onderhoud 2022	2022	750.000	402.160	358.158	-10.318	A
7210093	Duinlaan 2023	2023	295.000	4.520	7.952	282.528	
7210094	Moleneind - fietspad 2023	2023	112.000	0	0	112.000	
7210095	Binnenvaert Oude Vaert wegen 2023	2023	67.800	0	0	67.800	
7210096	Hilsestraat wegen 2023	2023	399.600	824	0	398.776	
7210097	Brandsestraat wegen 2023	2023	23.600	0	0	23.600	
7210098	Julianastraat wegen 2023	2023	42.200	0	0	42.200	
7210099	Levensduurverlengend onderhoud 2023	2023	750.000	75.674	195.697	478.629	
7210100	Parkeren Roestelberg 2022	2022	195.000	19.823	0	175.177	
7210101	Openbare verlichting 2023	2023	95.332	0	0	95.332	
7211022	Fietspad van Haestrechtstraat-Wielstraat 2020	2020	2.696.785	773.737	1.659.288	263.760	C
7211063	Reconstructie Lage Zandschel 2021	2022	459.000	259.589	0	199.411	
7211064	Reconstructie Moleneind 2021	2022	227.000	166.212	0	60.788	
7211066	Roestelbergseweg verkeer 2022	2022	225.000	7.392	0	217.608	
7211067	Dreefseweg-Dongenseweg verkeer 2022	2022	200.000	4.952	0	195.049	
7211068	Bergstraat fietsvoorz verkeer 2022	2022	50.000	782	0	49.218	
7211069	Kloosterstraat snelheidsremmers 2022	2022	38.975	18.292	0	20.683	
7211070	Ecliptica aanleggen 4 plateaus 2022	2022	136.650	12.126	0	124.524	
7211071	Europalaan-Dreefseweg rotonde 2022	2022	512.025	42.940	10.515	458.570	
7211072	Europalaan-Paulus Potterplein rotonde 2022	2022	561.750	48.871	1.846	511.033	
7421040	Frisse scholen Lage Weijkens 2021	2021	168.525	167.783	0	742	
7421041	Frisse scholen Kinderboom 2021	2021	205.975	205.975	0	0	
7421043	Voorbereidingskrediet Herontwikkeling Westkant 2021	2021	30.000	32.943	0	-2.943	D
7421044	Voorbereidingskrediet herontwikkeling Theresia 2021	2021	25.000	18.672	0	6.328	
7421045	Voorbereidingskrediet nieuwbouw De Vaert 2021	2021	50.000	28.020	0	21.980	
7441010	Voorbereidingskrediet vernieuwde huisvesting VHC 2022	2022	50.000	17.734	0	32.266	
7530017	Wetering - Openbare ruimte 2021	2021	508.000	47.231	0	460.769	E
7530018	Wetering - Gebouw - Sporthal 2021	2021	1.334.000	182.185	0	1.151.815	E
7530019	Wetering - Gebouw - Middendeel 2021	2021	3.765.000	840.204	0	2.924.796	E
7530020	Wetering - Inventaris 2021	2021	1.254.000	157.687	0	1.096.313	E
7530021	Wetering - Installaties 2021	2021	2.792.000	315.975	0	2.476.025	E

7560030	Vossenbergselaan groen 2019	2019	150.000	125.000	0	25.000	
7560062	Groen Heiakker 2019	2019	175.000	174.002	0	998	
7560074	Willibrordusstraat-Salmrijck groen 2022	2022	35.000	8	0	34.992	
7560075	Buiten-,Smalle-,Ring-,Bredevaert groen 2022	2022	100.000	351	0	99.649	
7560077	Vervanging speelvoorzieningen 2022	2022	120.000	93.004	140.436	-113.440	F
7560078	Vervanging straatmeubilair 2022	2022	25.000	0	0	25.000	
7560079	Hilsestraat groen 2023	2023	7.000	0	0	7.000	
7560080	Brandsestraat groen 2023	2023	5.000	0	0	5.000	
7560081	Vervanging groen 2023	2023	273.000	0	571.640	-298.640	G
7560082	Vervanging straatmeubilair 2023	2023	25.000	0	25.085	-85	A
7560083	Vervanging speelvoorzieningen 2023	2023	120.000	5.448	0	114.552	
7721023	Vervanging duikers 2023	2023	25.000	0	0	25.000	
7721024	Toegangscontrolesysteem / milieupassen 2023	2023	117.341	36.840	0	80.501	
7721025	Volmeldsysteem ondergr RA en papier 2023	2023	40.800	0	0	40.800	
7721026	Vervanging mobiele containers RA 2023	2023	350.000	0	0	350.000	
7721027	Wisseling/inname oude containers 2023	2023	40.000	9.707	0	30.293	
7721028	Ombouw Diftar algemeen 2023	2023	215.390	9.714	0	205.676	
7721029	Ombouw Diftar inzamelvoorzieningen 2023	2023	42.000	0	0	42.000	
7721030	Ombouw Diftar minicontainers 2023	2023	86.610	0	0	86.610	
7729062	Verv riolering Heiakker 2014	2014	1.875.603	1.212.441	0	663.162	
7729072	Vossenbergseln.incl.waterberging 2017	2017	2.250.000	2.052.476	1.160	196.364	
7729075	Verplaatsen RG Sweenstraat 2021	2021	4.500.000	221.770	74.103	4.204.127	
7729076	Waterberging (EVZ) Wilderste Arm 2021	2021	120.000	0	0	120.000	
7729077	Buiten-,Smalle-,Ring-,Bredevaert riool 2022	2022	2.070.000	192	0	2.069.808	
7729079	Relining pwr 2022	2022	300.000	1.751	0	298.249	
7729080	Binnenvaert Oude Vaert riolering 2023	2023	34.000	0	0	34.000	
7729081	Hilsestraat riolering 2023	2023	60.000	0	0	60.000	
7729082	Julianastraat riolering 2023	2023	90.000	0	0	90.000	
7729083	Willibrordusstraat Salmrijck riolering 2023	2023	650.000	0	0	650.000	
7730001	Invulling bergingsopgave 2017	2017	300.000	63.109	0	236.891	
7002006	Werkplekken Gemeentewerf 2023	2023	50.000	948	0	49.052	
7721015	Ondergrondse papiercontainer 2020	2020	21.000	15.673	0	5.327	
7721016	Ondergrondse containers RA+GFT 2020	2020	47.000	50.841	0	-3.841	A
7721017	Ondergrondse RA en GFT containers 2021	2021	23.500	26.695	3.834	-7.029	A
7721018	Ondergrondse papiercontainers 2021	2021	18.480	1.417	16.620	442	
7721021	Ondergrondse RA en GFT containers + 3 paslezers 2022	2022	71.400	33.187	53.427	-15.214	A
7721022	Uitbreiden inzamelvoorzieningen 2022	2022	120.000	22.605	0	97.395	
	Totaal lopende investeringen		37.882.591	8.580.728	3.252.511	26.049.352	

Toelichting afwijkingen investeringskredieten:

A. Diverse kredieten: op deze kredieten is sprake van een overschrijding van kleiner dan € 25.000. Deze worden niet apart toegelicht. Voor deze kredieten is in het raadsvoorstel wel een bijstelling van het krediet opgenomen. Het gaat om in totaal € 43.599.
B. Krediet vervanging riool wagen. Krediet voor de rioolwagen blijkt onvoldoende op basis van de uitgevoerde marktverkenning. Er is € 85.000 extra nodig.
C. Fietspad van Haestrechtstraat-Wielstraat 2020 loopt uit in de tijd. Daarnaast zijn er extra kosten voor o.a. asbestsanering en verwijdering verontreiniging. We voorzien een overschrijding van het krediet van mogelijk € 0,5 miljoen. Zodra de exacte omvang bekend is wordt de raad geïnformeerd via een raadsinformatiebrief en wordt het krediet bijgesteld in de volgende bestuursrapportage.
D. Voorbereidingskrediet Herontwikkeling Westkant 2021: We opteren voor verkoop van De Westkant en het tegenover gelegen kinderdagverblijf aan een marktpartij. De locaties hebben hoge boekwaarden die we moeten goedmaken. Het reken-en-tekenwerk voor een mogelijk woonprogramma kostte meer tijd dan voorzien. De ligging nabij het park aan de Vossenbergselaan maakt de locaties ruimtelijk bezien ‘gevoelig’ zodat we stedenbouwkundige randvoorwaarden opstelden. Ook dit kostte meer dan we voorzagen. We zetten de locaties via een tenderprocedure ‘in de markt’ (conform het Didam-arrest). Voor de afronding hiervan is aanvullend krediet nodig van € 7.500.
E. Wetering: in de bestedingen is de afboeking van de jaarrekening 2022 (€ 1.438.000) nog niet verwerkt. In 2023 is tot 1 mei € 105.000 uitgegeven.
F. Vervanging speelvoorzieningen: bij de vervanging van speelvoorzieningen is de grootte van de locatie en het type plek bepalend voor de investering die nodig is. Dit jaar wordt een grote gecombineerde voorziening compleet vervangen. De kosten van een dergelijke grote gecombineerde voorziening zijn hoger dan de in het beheerplan opgenomen vervangingskosten. Hierdoor is er een overschrijding van het krediet, het krediet wordt hierop bijgesteld met € 113.440.

G. Vervanging groen 2023: in het beheerplan groen is in percentages van het totaal oppervlakte opgenomen wat de vervangingsopgave is voor het groen. Deze percentages zijn gebaseerd op de leeftijd, gebruik en technische kwaliteit van het groen. De keuze is gemaakt om deze percentages aan te houden in combinatie met aanvullende kwaliteitsinspecties om geen achterstand in de vervanging van het groen te krijgen. Dit heeft, samen met de indexeringen, tot gevolg dat het in 2019 beschikbaar gestelde krediet niet toereikend is. Een andere keuze is om minder groen te vervangen in de kernen, deze keuze is tot op heden niet gemaakt. In het nieuwe beheerplan dat in 2024 wordt opgesteld zal de vervangingsopgave voor de komende jaren worden opgenomen. Het krediet voor 2023 wordt bijgesteld met € 298.640.

Overzicht reserves

In onderstaand overzicht zijn de mutaties in de reserves gespecificeerd. Toelichting op de kolommen:

- Stand 1-1-2023: dit is de stand van de reserve aan het begin van het jaar. Dit komt overeen met de stand in de jaarrekening 2022.
- Jaarrekening 2022: vanuit het resultaat over 2022 worden deze bedragen toegevoegd aan de algemene en geblokkeerde weerstandsreserve. Het totaal van deze kolom komt overeen met het jaarrekeningresultaat 2022.
- Gewijzigde begroting t/m april: dit zijn alle mutaties die in de primitieve begroting zijn opgenomen of onderdeel zijn van een specifiek raadsbesluit. Een negatief bedrag betekent dat het bedrag wordt onttrokken aan de reserve. Een positief bedrag wordt toegevoegd aan reserve.
- Mutaties 1e berap toevoegingen/onttrekkingen: dit zijn de voorstellen die in deze bestuursrapportage zijn opgenomen en waarover met het raadsbesluit wordt besloten.
- Begroting na mutaties onttrekkingen: dit is de stand van de reserve na alle mutaties.

Omschrijving	Mutaties	Stand 1-1-2023	Jaarrekening 2022	Gewijzigde begroting t/m apr	Mutaties 1e berap toevoegingen	Mutaties 1e berap onttrekkingen	Begroting na mutaties 1e berap
Algemene reserve		8.585.089	904.008				8.885.303
	Incidentele posten Wetering			-497.000			
	Incidentele posten Wetering			506.000			
	Budgetoverhevelingen			-224.000			
	Voorziening groot onderhoud gebouwen			-340.000			
	Energietoeslag 2023 (resultaatbestemming 2022)		429.000	-429.000			
	Startnotitie erfgoed en monumenten					-25.000	
	Bijdrage voor Giro 555					-23.795	
Geblokkeerde weerstandsreserve		5.266.000	759.000				6.025.000
Algemene reserves		13.851.090	2.092.008	-984.000	-	-48.795	14.910.303
Reserve kapitaallasten		2.873.471					3.403.804
	Onttrekking reserve kapitaallasten			-279.667			
	Duurzaamheidsinv. vanuit reserve onderhoud gebouwen			578.000			
	Duurzaamheidsinv. vanuit reserve onderhoud Klavier			232.000			
Dekkingsreserves		2.873.471	-	530.333	-	-	3.403.804
Reserve recreatie		135.000					135.000
Reserve decentraal arbeidsvoorwaardenbeleid		21.613					21.613
Reserve onderwijs		408.071	3.000.000				3.422.383
	Structurele storting reserve onderwijs			14.312			
Reserve bomen		46.050					46.050
Reserve kapitaallasten Klavier		85.000					35.000
	Dekking kapitaallasten het Klavier			-50.000			
Reserve sociaal domein		133.503					53.503
	Dekking inzet trainees			-80.000			
Reserve coronagerelateerde effecten		1.080.000					665.000
	Projectplan Energiearmoede			-415.000			
Bestemmingsreserves		1.909.237	3.000.000	-530.688	-	-	4.378.549
Reserve bovenwijkse voorzieningen		717.868					717.868
Reserve planherziening		285.844					185.844
	Budget voor nieuwe ontwikkelingen			-100.000			
Reserves grondbedrijf		1.003.712	-	-100.000	-	-	903.712
Reserve onderhoud gebouwen *		1.009.853					-0
	Kapitaallasten duurzaamheidsinvesteringen			-578.000			
	Voorziening groot onderhoud gebouwen			-207.000			
	Afsluiten reserve: restant naar onderhoudsvoorziening					-224.853	
Reserve automatisering		339.035					339.035
Reserve openbaar groen/plantsoenen		50.000					-0
	Invasieve soorten			-50.000			
Reserve openbare verlichting		180.726					47.726
	Remplace pll lampen			-133.000			
Reserve wegen		470.683					470.683
Reserve rechtpositionele Verplichting		43.166					29.409
	Structurele storting reserve rechtpositionele verplichtingen			100.000			
	Onttrekking kosten bovenformaties			-113.757			
Reserve onderhoud Het Klavier *		232.063					0
	Kapitaallasten duurzaamheidsinvesteringen			-232.063			
	Afsluiten reserve: restant naar onderhoudsvoorziening						
Reserve bouwleges		200.000					200.000
Egalisatiereserves		2.525.526	-	-1.213.820	-	-224.853	1.086.853
Totaal reserves		22.163.037	5.092.008	-2.298.175	-	-273.648	24.683.222

** = deze reserve worden op grond van het raadsbesluit van de Duurzame Meerjaren Onderhoudsplannen d.d. 15-12-2022 opgeheven*